

BESLUT

2019-09-02

Dnr: 19/00016

SAKEN

Sportspegeln, SVT1, 2018-12-30, inslag om materiel inom utförsåkning; fråga om otillbörligt gynnande

BESLUT

Inslaget fälls. Det innebar ett otillbörligt gynnande av kommersiella intressen.

AVGIFT

Nämnden beslutar att ansöka hos förvaltningsrätten om att Sveriges Television AB ska betala en särskild avgift.

INSLAGET

Inslaget inleddes med att en presentatör sa följande.

Alpin skidåkning på högsta nivå handlar om allt. Fysik, teknik, mental styrka och inte minst rätt skidor. Efter OS-säsongen 2014 bytte [namn på svensk skidåkare] till ett skidmärke som då låg sämst till på slalomrankingen på herrsidan. Nu har det gått fyra år och efter en del bekymmer i början så blev det tillslut ett OS-guld.

Inslaget utgjordes därefter av ett reportage i vilket den aktuella skidåkaren intervjuades om skidorna och skidmärket. Han sa bland annat att han inledningsvis hade haft problem med skidorna och att det alltid tar tid att lära känna de nya skidorna för åkare som byter märke. I inslaget intervjuades även det aktuella märkets tävlingschef som bland annat berättade att de hade försökt med allt möjligt för att få skidåkningen att fungera. Skidåkaren berättade därefter att de gjort om själva skärningen på skidan och att de tagit fram åtminstone ett tiotal olika modeller. Skidåkaren berättade även hur han som åkare kan bidra till utvecklingen av en skida genom att förmedla hur skidorna känns under åken och att skidmärket och dess skidbyggare sedan får arbeta vidare med den informationen. Reportern sa sedan att fabrikanterna redan lyckats väldigt bra med fartskidorna genom ett speciellt samarbete med norska åkare och att den i inslaget aktuella skidåkaren tagits in i ett team för att vara med i utvecklingen av

slalomskidorna. Efter det intervjuades tävlingschefen och skidåkaren på nytt och det sades att märket nu, efter lång tid och mycket arbete, var på en nivå där det kunde vara med och konkurrera om slalomsegrar. I samband med att tävlingsbilder på skidåkaren visades sa reportern att första segern för åkaren med det nya märket kom först 2016. Tävlingschefen sa att det då hade gått 28 år sedan märket vunnit en slalomtävling. Mot slutet av inslaget förklarade skidåkaren att de hittat den perfekta kombinationen med skidan men att det fortfarande återstod mycket träning och fortsatt utveckling av skidorna för att ta sig förbi dem som fortfarande åker fortare. Reportern sa även följande.

Innan den här säsongen drog igång hade de fått ihop tio pallplatser och vunnit det där OS-guldet i slalom. Men jakten fortsätter och materialet, det är bara en parameter.

Reportaget var bland annat inspelat i en skidverkstad. I bild visades dels intervjuobjekten, dels hur skidor vallades och justerades samt hur skidor stod uppradade längs väggarna. Vid en del tillfällen visades kortvarigt det aktuella skidmärkets logotyp helt eller delvis i samband med att skidorna hanterades. Även andra logotyper och skidor från andra tillverkare syntes från och till i bild. Namnet på det aktuella märket syntes även i en elektroniskt infogad skylt som presenterade märkets tävlingschef under intervjun.

Under intervjun med skidåkaren syntes från och till skidåkaren och den jacka skidåkaren bar. Dessa bilder varvades bland annat med bilder från olika tävlingar. På framsidan av skidåkarens jacka syntes flera logotyper över bröstet och på jackans krage syntes en logotyp för ett varumärke. Logotypen för det aktuella skidmärket fanns inte med på jackan.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis följande. Inslaget utgjorde ett otillbörligt gynnande av det skidmärke som skidåkaren använder sig av. Logotypen exponerades konstant i reportaget och flera personer framhävde det aktuella skidmärkets förträfflighet. Det var inte var motiverat att exponera skidmärket i den utsträckning som gjordes i inslaget.

Myndigheten för press, radio och tv har på eget initiativ granskat förekomsten av de varumärkeslogotyper som syntes på skidåkarens jacka mot bakgrund av bestämmelsen om otillbörligt gynnande.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att inslaget överensstämmer med bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen och anför följande.

Inslaget gav en unik inblick i en av de enskilt viktigaste förutsättningarna för framgång för en alpin elitåkare. Det handlar om vad som krävs av materialet för att nå den yttersta framgången, i det här fallet ett OS-guld till skidåkaren som för flera år sedan bytte skidmärke och till slut, efter flera års kräftgång utan framgångar, hittade rätt med utvecklingen av materialet. Skidorna/materialet var alltså en stor och betydelsefull del av framgången.

Historien var inte berättad på detta sätt tidigare, med ett stort nyhetsvärde för publiken och dessutom en insikt i att det inte "bara" räcker med träning för att en elitidrottare ska nå framgång. Inom den alpina sporten är materialet helt avgörande för framgång och det var det som SVT ville skildra i inslaget.

Inslaget var inspelat i samband med världscuptävlingarna i Levi i Finland i slutet av 2018 och inspelningsmiljön var den verkstad där materialet utvecklades, en plats i direkt anslutning till träning och tävling och där SVT hade begränsad möjlighet att påverka. Namnet på skidtillverkaren nämndes inte i speakertext eller i intervjudelarna. Genomgående omnämndes det som "fabrikanten" och "skidtillverkaren" och vid de tillfällen där namn och logotyp syntes i bild var exponeringen kortvarig och inte i fokus.

Redaktionen vill framhålla att skidåkarens skidor inte är till för motionärer och att den skidutveckling som visas i inslaget inte är till gagn för andra än elitåkare. Det finns ingen koppling mellan de skidor som skidåkaren åker på och de som vanliga motionärer åker på. Skidorna finns alltså inte att köpa i handeln.

SVT anser att utformningen av inslaget gjorts för att minimera exponeringen av varumärket samtidigt som det finns ett stort informationsintresse att kunna berätta om skidornas betydelse för alpin åkning i den absoluta världstoppen.

Avseende den jacka skidåkaren bar i intervjusekvenserna så arbetade redaktionen aktivt för att minska exponeringen av varumärken i bild. Bland annat användes varierande bildutsnitt i intervjusekvenserna med skidåkaren. Sekvenserna var korta, alla utom en är under åtta sekunder. Även inklippsbilder från bland annat tävlingar användes för att minska exponeringen av jackan. Jackan som skidåkaren bar i inslaget var en del av hans arbetskläder som han måste bära när han arbetar. SVT anser att den är att betrakta som arbetskläder i en miljö med direkt anslutning till tävling och träning.

På jackan syntes ett antal varumärken som alla är små till storlek i stället för en enda stor logotyp. Inför sändning bedömdes att det gynnande som kunde uppstå vägdes upp av det informations- och underhållningsintresse som fanns i att kunna berätta historien om skidåkarens och materialets resa mot ett OS-guld.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

Ett program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen. Det får inte uppmuntra till inköp eller hyra av varor eller tjänster eller innehålla andra säljfrämjande inslag, eller framhäva en vara eller tjänst på ett otillbörligt sätt (5 kap. 5 § radio- och tv-lagen). Ett gynnande kan accepteras om det är motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Ju mindre sådant intresse som finns, desto mindre är också den grad av fokusering på ett varumärke eller ett företagsnamn som kan tillåtas. Omvänt gäller att en högre grad av fokusering – och därmed gynnande – kan tillåtas om informations-/underhållningsintresset är betydande.

När inspelningen eller sändningen av ett program eller inslag sker under förhållanden som programföretaget helt råder över och exponeringen inte kan motiveras redaktionellt ställs särskilda krav på restriktivitet med exponering av varumärken eller logotyper. Av betydelse för bedömningen är också om de programansvariga före sändning uppmärksammat eller borde ha uppmärksammat att det förekom varumärken i inspelningsmiljön eller på de medverkandes klädsel.

Vid överträdelser av bestämmelser om annonser, sponsring, produktplacering och otillbörligt gynnande av kommersiella intressen kan granskningsnämnden ansöka hos förvaltningsrätten om att programföretaget ska betala en särskild avgift (17 kap. 5 § och 19 kap. 4 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att det uppkom ett gynnande av det aktuella skidmärket genom exponeringen av skidmärkets produkter och logotyp och genom de positiva omdömen som lämnades om varumärket. Mot bakgrund av att inslaget handlade om att en skidåkares resultat till stor del beror på skidorna och att en skidtillverkare genom samarbeten med åkare kunnat utvecklas till att bli en av de främsta inom slalom, anser nämnden dock att det gynnande som uppkom av skidmärket var motiverat av ett tillräckligt informations- och underhållningsintresse. Inslaget strider därför i denna del inte mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen. I sin bedömning beaktar nämnden även att det inte förekom någon särskild fokusering på skidmärkets logotyp i bild och att skidmärket inte nämndes vid namn under inslaget.

Vad gäller den exponering av logotyper som förekom på skidåkarens jacka konstaterar nämnden att logotyperna för flera varumärken syntes tydligt i bild under stora delar av intervjun. Genom denna exponering uppkom ett gynnande av varumärkena som enligt nämndens mening inte var motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Det borde ha varit möjligt för SVT att

utforma inslaget på ett sådant sätt att ytterligare delar av exponeringen undveks. Inslaget strider därför mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande i 5 kap. 5 § radio- och tv-lagen.

SÄRSKILD AVGIFT

Granskningsnämnden beslutar att ansöka hos förvaltningsrätten om att SVT ska påföras en särskild avgift för överträdelsen av bestämmelsen om otillbörligt gynnande. Nämnden anser att överträdelsen motiverar en avgift om 100 000 kronor.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg och Gunnar Springfeldt efter föredragning av Rebecca Parman.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Rebecca Parman

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.